

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (1898-1913)

Ενότητα #7: Η εκπαίδευση σε κοινωνίες μετάβασης:
Επανάσταση, παιδεία και Ενωτικό κίνημα στην Κρήτη

Διδάσκων: Χουρδάκης Αντώνης
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

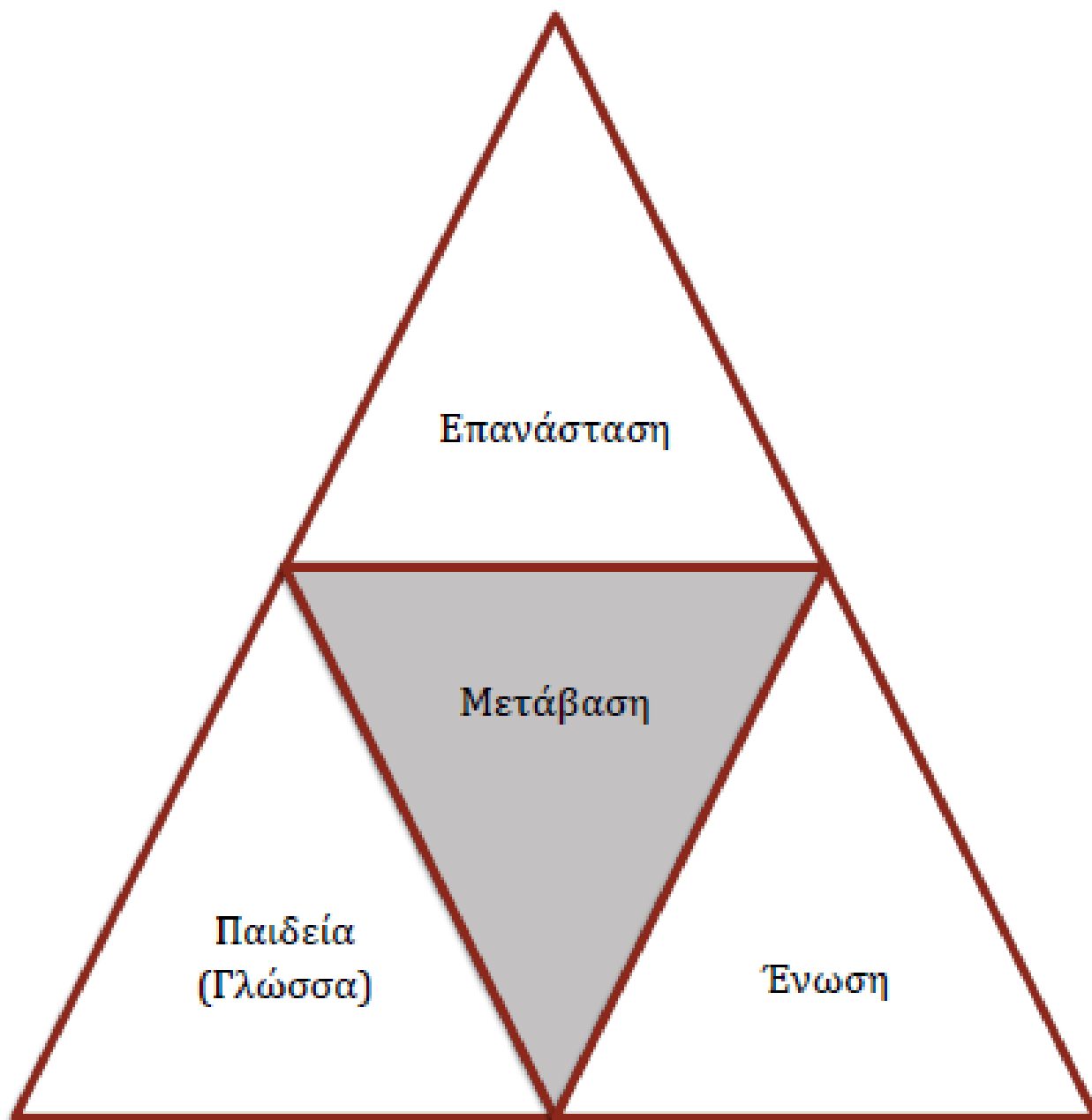
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επανάσταση

- Επαναπροσέγγιση των κρητικών επαναστάσεων ώστε η μελέτη τους να συγκροτήσει τμήμα της γενικότερης βαλκανικής και ευρωπαϊκής ιστορίας και να αναδειχθεί καλύτερα ο χαρακτήρας τους αλλά και ο χαρακτήρας του κράτους Κιτρομηλίδης, 2001). Πρόκειται για μια περίοδο με πολλές παρανοήσεις και ανεξερεύνητες περιοχές (Μαργαρίτης, 2001).
- Αφετηρία μελέτης **το 1770 και όχι το 1821 (μέχρι το 1897)** για να γίνει κατανοητή η βαθύτερη κοινωνική δυναμική τους και πιο ευδιάκριτος ο εθνικός χαρακτήρας τους.

- Οι κρητικές επαναστάσεις ως ενιαίο ιστορικό φαινόμενο ή ως ιστορική εποχή θα μπορούσαν να ερμηνευθούν σε **συσχετισμό προς τις θεωρίες των επαναστάσεων** που επεξεργάστηκαν κοινωνικοί στοχαστές από τον Τοκβίλ μέχρι τον Τίλλυ.
- Βασική μεθοδολογική προϋπόθεση η **αποκατάσταση της εικόνας της κοινωνίας** και κατανόηση των παραγόντων που τη συνθέτουν: σχέσεις Χριστιανών Μουσουλμάνων, μελέτη των υλικών συνθηκών διαβίωσης τους αλλά και της πίεσης του πληθυσμού πάνω στους διαθέσιμους φυσικούς πόρους.

- Βασικό ερώτημα: Πώς οι ίδιοι οι Κρητικοί **κατανόησαν και ερμήνευσαν** τις επαναστάσεις τους και πώς με βάση τις δικές τους αναπαραστάσεις διαμόρφωσαν τη συλλογή τους ταυτότητα σε συνάρτηση με τον ιδεολογικοπολιτικό τους περίγυρο;

- Διαφορετικές οι επιδράσεις από ένα πραξικόπημα, μια επανάσταση, μια εξέγερση, ή ένα απελευθερωτικό αγώνα σε μια κοινωνία: «Ένα πραξικόπημα από μόνο του αλλάζει μόνο την ηγεσία και ίσως τις πολιτικές. Μια επανάσταση ή μια εξέγερση μπορεί να αλλάξει τις πολιτικές, την ηγεσία και τους πολιτικούς θεσμούς, αλλά όχι την κοινωνική δομή και τις αξίες. Ένας πόλεμος ανεξαρτησίας είναι ένας αγώνας μιας κοινότητας ενάντια στην κυριαρχία μιας ξένης κοινότητας και δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη αλλαγές στην κοινωνική δομή)» *(Huntington, 1972)*.

Εναύσματα / α΄

- Τα λόγια του Ελευθερίου Βενιζέλου στις 14/07/1907 στην Κρητική Βουλή, όπου, κατά τη μακρά και εν μέσω αντιπαραθέσεων συζήτηση του νομοσχεδίου για την Πολιτοφυλακή με αφορμή το Θέρισο, είχε κάνει μία ιστορικής σημασίας αναφορά στο καθεστώς της αυτονομίας: «Το νέον καθεστώς εδημιουργήθη δια τόσων αγώνων δια τόσων θυσιών... Όταν ήκουσα από του βήματος τούτου εξυμνουμένην την έννοιαν της πειθαρχίας... έτριψα τους οφθαλμούς σκεπτόμενος... τόσον άρα γε ελησμονήσαμεν την ιστορίαν μας... Πώς θέλετε να μου αναγάγητε εις θεότητα την έννοια της πειθαρχίας εν μέσω λαού, ο οποίος επί έναν όλον αιώνα ...εγεννήθη και εξετράφη και εμεγάλωσεν εν τη εννοία της επαναστάσεως;... Η Κρητική πολιτεία δεν εξεπλήρωσε ακόμη τον προορισμόν της... εν τη υποστάσει της, εν τη φύσει της, είνε πολιτεία επαναστατική. Η επανάστασις δια της Κρητικής πολιτείας ανήχθη εις θεσμόν πολιτικόν και έλαβε την υπόστασιν κράτους... Επαναλαμβάνων λοιπόν λέγω, ότι ... εκτρέφομεν τους πάντας και παίδας και μεγάλους, και πολίτας και υπαλλήλους, εν τη εννοία ότι το καθεστώς είνε προσωρινόν και ότι έχομεν... καθήκον εθνικόν να επωφεληθώμεν της πρώτης ευκαιρίας όπως επιτύχωμεν την πραγματοποίησιν των εθνικών μας πόθων αδιάφορον αν η οδός... θα ήνε η δια της τακτικής οδού ή δια της επαναστάσεως ...».

- Ο βαθμός στον οποίο οι ίδιοι οι αγώνες στη διάρκεια της επαναστατικής κατάστασης αναδιοργάνωναν την κοινωνικοπολιτική ζωή στην ουσία επηρέαζε αυτή που επρόκειτο να ακολουθήσει. Ειδικότερα οι πολιτικοί θεσμοί που σχηματίστηκαν στην πορεία των επαναστάσεων είχαν μια επενέργεια διαρκείας επί του αποτελέσματος (...επαναστατική πολιτεία)

- Η Κρητική Πολιτεία είναι επαναστατική υπό την έννοια ότι είναι το επαναστατικό αποτέλεσμα μιας μακράς (125 και πλέον χρόνων) περιόδου επαναστατικών καταστάσεων (η λ. κατάσταση, σύμφωνα με τον Τρότσκι). Και δεν θα μπορούσε παρά να είναι επαναστατική συνέπεια κάτω από εξαιρετικές συνθήκες καθώς το 1896 μετέβαλε την ιστορία ενός ολόκληρου λαού. Επειδή ακριβώς μεταβλήθηκε σε μοχλό μεταμόρφωσης της πολιτειακής δομής, ιδιαιτέρως δε στην ανάδυση ενός νέου πολιτειακού μορφώματος.

Εναύσματα /γ'

- Σύμφωνα με την επαναστατική θεωρία, συχνά, οι μεγάλης κλίμακας επαναστάσεις περιλαμβάνουν περισσότερες από μια σειρές επαναστατικών καταστάσεων, όπως εν γένει συνέβη και στην Κρήτη.
- Στα Βαλκάνια μόλις κλονίζονταν η αυτοκρατορική εξουσία εμφανίζονταν πρώιμες και συχνές οι εθνικές επαναστάσεις. Μάλιστα οι βαλκανικές χώρες υπήρξαν πεδίο όπου γεννήθηκαν οι μεγαλύτερες και πιο μακρόχρονες συγκεντρώσεις εθνικών επαναστάσεων σε αντίθεση με την Ιβηρική όπου οι επαναστάσεις είχαν χαρακτήρα δυναστικό και ταξικό.

- Ευκαιρία - απειλή: η αιχμή της σύνδεσης αυτής αποτελεί αφετηρία ολοκληρωμένων επαναστατικών καταστάσεων που γεννήθηκαν /προήλθαν από συσχετιζόμενες καταστάσεις και έτσι μπορούμε να αναγνωρίσουμε το βαθμό συγγένειάς τους (π.χ. διασπάσεις αυτοκρατοριών και κύκλοι διαμαρτυρίας, όπως η βαλκανική κρίση, η περίπτωση Βοσνίας Ερζεγοβίνης για την Κρήτη). Αυτό έχει άμεσο αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η μεταβίβαση της επαναστατικής τέχνης και των δογμάτων της και ενός ολόκληρου πλαισίου σημάτων (φθίνουσα ικανότητα της κεντρικής εκτελεστικής εξουσίας να διατηρήσει τις δεσμεύσεις ή τους χάρτες της), όπως λέει ο Τίλλυ.

Εναύσματα /δ'

- Η έννοια της επανάστασης είναι αναπόσπαστο τμήμα της διαλεκτικής θεωρίας της ανάπτυξης. Αποκαλύπτει τους εσωτερικούς μηχανισμούς του νόμου της μετάβασης από τις ποσοτικές αλλαγές στις ποιοτικές.
- Πάντως δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι έχει ερευνηθεί πλήρως η τυπολογία της επανάστασης. Βασική μορφή επανάστασης θεωρείται συνήθως ότι είναι η βίαιη εξέγερση στην οποία συμμετέχουν οι μάζες και με την οποία η όποια εξουσία και τα όργανά της αχρηστεύονται ή καταστρέφονται.

- Σύμφωνα με τον P. Zagorin(1982): «Μια επανάσταση είναι οποιαδήποτε προσπάθεια από υποταγμένες ομάδες με τη χρήση βίας για την επίτευξη (1) αλλαγής ηγεσίας ή πολιτικής, (2) αλλαγής καθεστώτος, ή (3) αλλαγής της κοινωνίας, είτε αυτή η προσπάθεια είναι δικαιολογημένη σε σχέση με τις συνθήκες του παρελθόντος είτε από ένα ιδανικό στο μέλλον που δεν έχει ακόμη επιτευχθεί» [η έμφαση δίνεται στην προσπάθεια και όχι στην επιτυχία κατά Kimmel].

- Γενικά οι επαναστάσεις είναι ειδικές μορφές του προτσές εξέλιξης που ονομάζουμε ιστορική αλλαγή. Κατά Davies (1969) είναι το αποτέλεσμα ενός ανυπόφορου χάσματος μεταξύ αυτού που οι άνθρωποι θέλουν και αυτού που τελικά παίρνουν (η καμπύλη J στο μοντέλο της επανάστασης)

16 *Stages, Systems, and Deprivation*

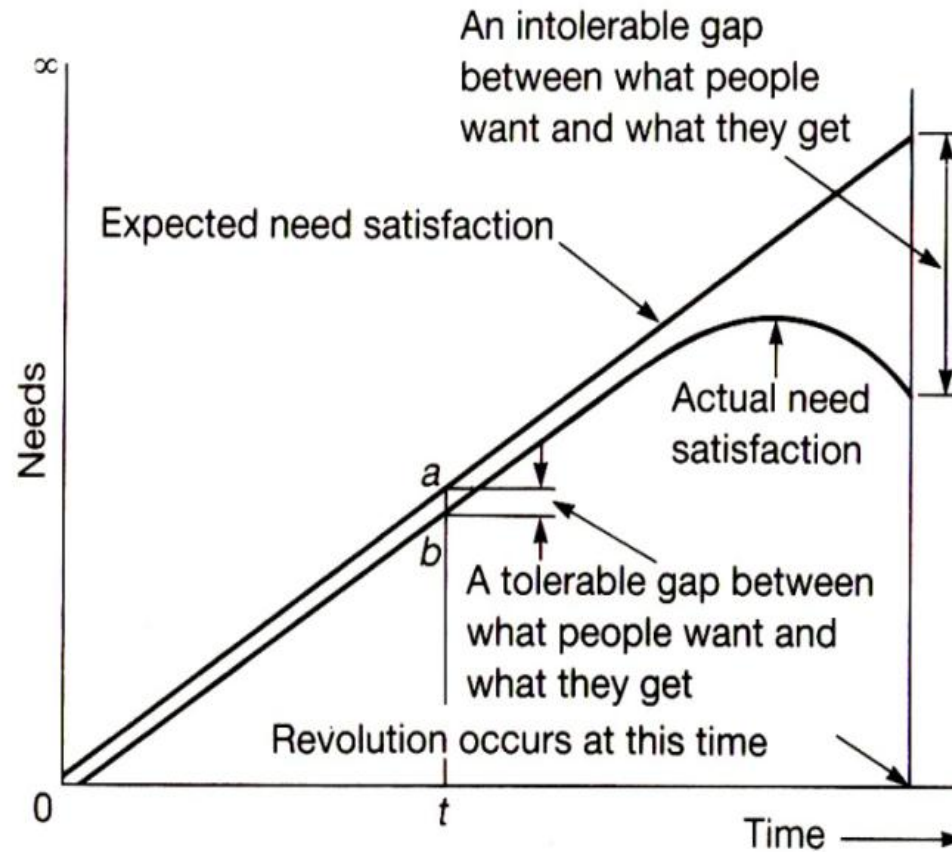

Figure 3.2 The J-curve model of revolution. *Source:* Davies (1969: 548).

- Στο πλαίσιο αυτό, η Κρήτη υπέστη συστηματική και συνεχή παραβίαση και αθέτηση κεκτημένων και αναγνωρισμένων δικαιωμάτων της (ιδιαίτερα μετά το Χάττι Χουμαγιούν 1856)
- Πάρα πολύ συχνά ξεπεράστηκαν τα όρια αντοχής του χριστιανικού πληθυσμού της που κατά πλειονότητα μετείχε στις επαναστάσεις

- Οι όποιες τελικές παραχωρήσεις προς αυτή ήταν ανεπαρκείς. Σημαντική η παρατήρηση του άγγλου προξένου Sandwith: «Η πολιτική να χορηγούνται οι πιο φιλελεύθερες παραχωρήσεις σε έναν υποτελή λαό, όταν τα παράπονά του ... βρουν απήχηση έξω από την αυτοκρατορία, και να εμποδίζεται η εκτέλεση των παραχωρήσεων αυτών ... μόλις η απήχηση παύσει, έχει εφαρμοστεί, στην Κρήτη τουλάχιστον, με αξιοσημείωτη επιτυχία...».

Μετάβαση

- Όρος κατ' αρχήν κοινωνιολογικός. Τι σηματοδοτεί; την επιστήμη που μελετά τη μετάβαση είτε από την παράδοση στη νεωτερικότητα, από την αγροτική στην αστική κοινωνία, από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, ή από την μηχανική στην οργανική αλληλεγγύη (στην πρώτη περίπτωση οι ρόλοι ανατίθενται, το πλαίσιο είναι αυστηρά προκαθορισμένο και η τιμωρία είναι κατασταλτική, ενώ στη δεύτερη οι ρόλοι κατακτώνται και οι άνθρωποι συνδέονται με ένα πολύπλοκο σύστημα αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης).

- «Το χαρακτηριστικό του μεταβατικού σταδίου, της μεταβατικής κοινωνίας είναι ότι εξωτερικά επικρατεί μεν η παλιά μορφή της αλλά αυτή έχει αρχίσει και αποσυντίθεται και σιγά σιγά χάνει την κυριαρχία της και σταδιακά κυριαρχεί η νέα μορφή που στην αρχή βρίσκεται σε εμβρυακή κατάσταση. Αυτό το προτσές εκφράζεται από την αντίστοιχη κατάσταση δύο τάξεων, της πρώην κυρίαρχης και της νέας που θα πάρει την εξουσία (πρώτα την οικονομική και τελικά την πολιτική)... Στη διάρκεια αυτών των μακροχρόνιων μεταβατικών περιόδων έχουμε πολλές πρώιμες προσπάθειες αλλαγής ...<που> όμως είναι καταδικασμένες να αποτύχουν ακριβώς επειδή είναι πρώιμες... πράγμα που σημαίνει ότι το παλιό δεν έχει χάσει ακόμη τις δυνάμεις του και δεν έχει φτάσει η εποχή αντικατάστασης του» (Α. Γκίβαλος, 2010).

Οι μεταβάσεις συμβαίνουν σε επαναστατικό πεδίο

- Η «μετάβαση» μετά από πολλά χρόνια διάρκειας αποκτάει χαρακτηριστικά μονιμότητας, καθώς γενιές ολόκληρες μεγάλωσαν μέσα της και φαίνεται να έχει τροφοδοτήσει ένα ολόκληρο πεδίο σκέψεων και αντιλήψεων. Το πεδίο αυτό ορισμένοι μελετητές, όπως ο Stephen Cohen, το χαρακτήρισαν ως «μεταβασιολογία» (). Τι σημαίνει όμως το να ζει κανείς μονίμως σε «διαδικασία μετάβασης»; Σε μια περίπτωση θα μπορούσε να σημαίνει πως ο χρόνος συστέλλεται και διαστέλλεται σταθερά. Σημαίνει ακόμη πως το μέλλον απομακρύνεται, και η προσφυγή στο παρελθόν είναι παραμυθητική.

- Σημαίνει ακόμη ότι σταδιακά περιορίζονται οι βεβαιότητες γύρω από τις τελεολογίες της μετάβασης (Ε. Γαζή). Ο Α. Γιάνναρης προβαίνει και σε μια ανάλογη ψυχολογική ερμηνεία της όλης μεταβατικής κατάστασης που επικρατούσε τότε: ἡ πολιτικὴ ἀβεβαιότης περὶ τοῦ τί τέξεται ἢ ἐπιοῦσα, ἀβεβαιότης ἣτις ἀπὸ μακροῦ χρόνου κρατεῖ μετέωρον τὸν Κρητικὸν λαὸν καὶ ἣτις ἀποτελεῖ τὸ αἰώνιον καὶ κύριον ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ παραλύει πᾶσαν ἐργασίαν ἐπηρέασεν εἰκότως καὶ αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ...».

- Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς [έχοντας υπόψη του και το εν πολλοίς παρωχημένο βιβλίο του Λιούις για την «Ανάδυση της νέας Τουρκίας» ή πιο σύγχρονες μελέτες της νεώτερης τουρκικής ιστορίας] ότι η μετάβαση π.χ. δεν αποτέλεσε την αναπόφευκτη κατάληξη μιας φυσικής εξέλιξης αλλά την έκβαση μιας σειράς από συνειδητές ενέργειες ηγετών με σαφή ιδεολογικά κίνητρα.

- Ερωτήματα που συνδέονται άμεσα: Ποιες συνθήκες είναι κάθε φορά αποφασιστικές; Ποιο πολιτικοοικονομικό μοντέλο επιδιώχθηκε να αντικαταστήσει το υπάρχον; Από ποιες φάσεις πέρασε η μετάβαση; Ποιες ευκαιρίες και ποιες απειλές έλαβαν χώρα; Βασική ιδέα σε αυτό το μεταβασιολογικό επαναστατικό πλαίσιο είναι η έννοια της εξουσίας και η νομή της (Valentin, 1980).

- Σαν την επιστήμη του «not yet», όπως έχει αποκληθεί από ορισμένους, η μεταβασιολογία, μεταξύ άλλων, στις περισσότερες των περιπτώσεων, αρχίζει με το μέλλον των ιστορικών διεκδικήσεων (π.χ. με το διακύβευμα, την ένωση) και δεν σιωπά ούτε για το παρόν ούτε για το παρελθόν. Γι' αυτήν, η φιλοσοφία της ιστορίας κατέχει μια ξεχωριστή θέση.

- Γιατί η Κρήτη; «η διαδικασία **μετάβασης** από την οθωμανική στην ελληνική κυριαρχία υπήρξε μακρά και επιτρέπει την εξέταση των εξελίξεων επί έναν ολόκληρο αιώνα» (Ελ. Γαρδίκια, 2001). Αλλά και το αυτόνομο καθεστώς ως πρόσκαιρο και μεταβατικό (προσωρινότητα). Η «Κρητική Πολιτεία» ως **ένα ενδιάμεσο μεταβατικό στάδιο** στην διαδρομή προς την ένωση (με μικρής και μεγάλης κλίμακας μεταβάσεις). Πβ. τα λόγια του Α. Βορεάδη όταν προήδρευσε στο 1^ο πανελλήνιο εκπαιδευτικό συνέδριο στην Αθήνα: «... η Κρήτη συντόνως πάντοτε εργάζεται κατά το ενεστώς μεταβατικόν καθεστώς υπό την πεπνυμένην διοίκησιν του Βασιλόπαιδος, όπως επιταχύνη την... μετά του Ελληνικού βασιλείου ένωσιν».

- Η περίπτωση της Κρήτης βέβαια ήταν διαφορετική ... η Κρήτη πριν την Ένωση (1908) είχε ήδη αρχίσει να εισάγει «μηχανισμούς ένωσης» από το ελεύθερο ελληνικό κράτος και να προσαρμόζεται.

- Ωστόσο: «Τα γυμνάσια πρέπει να υπάρχωσιν... Ημείς δε οι οποίοι από ημέρας εἰς ημέραν αναμένομεν την Ἐνωσιν μετὰ της Ελλάδος, πρέπει να ευρεθώμεν παρεσκευασμένοι δια να μην απορροφηθώμεν ἀλλὰ να διατηρήσωμεν την ατομικότητα μας. Διὰ αὐτὸν τον λόγον πρέπει να υπάρχωσι γυμνάσια... Τούτο το ἐκάμομεν, κύριοι... καὶ δι' ἄλλον ἐπίσης σπουδαῖον λόγον, ὅτι οἱ παῖδες, οἱ οποίοι φοιτῶσιν εἰς τα γυμνάσια εἶναι κυρίως οἱ παῖδες της μεσαίας ἐκείνης τάξεως των Κρητῶν συμπολιτῶν μας, οἱ οποίοι συνετέλεσαν τα μέγιστα υπέρ του νυν καθεστώτος καὶ οἱ οποίοι ἐπάθον ἐκ της τελευταίας ἐπαναστάσεως ...»

- Τα γυμνάσια συνιστούν μεταβατικό μηχανισμό διευκόλυνσης της Ένωσης (πυλώνες της) και παράλληλα είναι οι ταξικοί της δίοδοι.

Συστατικά στοιχεία μετάβασης

Ποιοι ζητούν να επωφεληθούν από την μεταβατική αυτή περίοδο και να εγκαθιδρύσουν γλωσσικό καθεστώς;

- (Κρήτη, 15η Ιουνίου 1881, αριθ. 601). Ο Φωτιάδης πασάς ζητά να εισαχθεί και η τουρκική στα χριστιανικά σχολεία, πρόταση που απερρίφθη. «Η Α. Εξ. ο Πρόεδρος λαβών αφορμήν παρετήρησεν ότι καθώς εις τα τουρκικά σχολεία (ενν. τα ρουσιέ και τα ιντατιγιέ/γυμνάσια) θα εισαχθεί η ελληνική (θα εισαγόταν μαζί με τη γαλλική ως ξένες γλώσσες), ούτω και εις τα ελληνικά θεωρεί κασλόν να εισαχθή η τουρκική, αφού μάλιστα η γραφική υπηρεσία εκτελείται εις τας δύο γλώσσας και υπάρχει έλλειψις υπαλλήλων κατόχων των δύο γλωσσών, είπε δε ότι οι γραμματείς τουλάχιστον των διοικητικών συμβουλίων, πρέπει να ειξεύρωσι την τουρκικήν. Εις τούτο απήντησεν ο κ. Μιχελιδάκης ειπών ότι δεν υπάρχει η αυτή ανάγκη εις τους Χριστιανούς της εκμαθήσεως της Τουρκικής γλώσσης όπως της Ελλην. εις τους Οθωμανούς, διότι η γλώσσα του τόπου είναι η Ελληνική, εκτός δε τούτου δεν ευρίσκονται ευκόλως και διδάσκαλοι γινώσκοντες καλώς την Ελληνικήν και Τουρκικήν και επομένως εις θέσιν να διδάξωσιν επωφελώς».

- (1883, εφημ. Μίνως) Διδασκαλία της ελληνικής και τουρκικής σε τροφίμους φυλακών από την τότε αστυνομική διεύθυνση Ηρακλείου: «πεντήκοντα και τέσσαρ[ες]... Μαθηταί εκ των δύο στοιχείων... πάντες επροτίμησαν την εκμάθησιν της Ελληνικής, ουδενός απολύτως δεχθέντος την τουρκικήν ως μάλλον δυσκολωτέραν».

- 1894 η τουρκική κυβέρνηση θα επιδιώξει σε συνεργασία με τα πατριαρχεία να εισάγει σε όλα τα μη μουσουλμανικά σχολεία της τη διδασκαλία της τουρκικής (από την Δ' τάξη). «...Οι παραβάται της εντολής ταύτης και θρησκευτικώς αμαρτάνουσιν». Το Πατριαρχείο Κων/πόλεως ανέθεσε σε επιτροπή τη σύνταξη ταχριριού για την απαραίτητη τουρκομάθεια των ορθοδόξων. Επειδή η τουρκική θεωρούνταν χρήσιμη στη δημόσια και επαγγελματική ζωή του ατόμου απουσίαζε από το πρόγραμμα των παρθεναγωγείων.

1883/εφημ. «Πατρίς» των Χανίων: Η συζήτηση άρχισε με αφορμή την παραβίαση του Χάρτη της Χαλέπας, καθώς η ακροαματική διαδικασία στα δικαστήρια θα έπρεπε να διεξαγόταν στην ελληνική, ενώ τα δικαστικά έγγραφα θα έπρεπε να ήταν συνταγμένα και στις δύο γλώσσες.

- «Επειδή το Κράτος, ου η Κρήτη είναι υποτελής, είνε Τουρκικόν, δεν καταργώ το επίσημον της Τουρκικής γλώσσης, αλλ' επειδή γλώσσα του τόπου... Είνε η Ελληνική και άνευ... ταύτης οι Κρήτες δεν δύνανται να συνεννοώνται... σήμερον... κατενοήθη... ότι είνε φύσει αδύνατον ν' αλλάξη λαός τις... την γλώσσαν του τόπου... και να <μη> γίνηται παντοία χρήσις αυτής είτε ως ιδιωτικής είτε ως επισήμου...».

- Η επιμονή υπέρ των δίγλωσσων αντιγράφων αφενός μεν επιβαρύνει οικονομικά τους διαδίκους και αφετέρου είναι άχρηστη αφού κανείς δεν εννοεί τα τουρκικά.
- Η μη κατάργηση της τουρκικής στην Κρήτη απλώς εξυπηρετεί μια ομάδα υπαλλήλων που ζουν δια της γλώσσας αυτής
- Ενιαίος ο λαός της Κρήτης με δύο διαφορετικές απλώς θρησκείες. Κρητική η ιθαγένεια των μωαμεθανών (ομόφυλοι)
- Ανάγκη η αρμονική συμβίωση των ολιγάριθμων μωαμεθανών με τους πολυάριθμους χριστιανούς

- Γλώσσα όλων «από γενετής μέχρι θανάτου» η ελληνική
- Άγνοια της τουρκικής από την συντριπτική πλειοψηφία των τουρκοκρητικών (τις λίγες τουρκικές λέξεις τις συντάσσουν ελληνιστί)
- η εκμάθηση της τουρκικής είναι δαπανηρή, θεωρείται περιττή πολυτέλεια (γλώσσα των πλουσίων)
- η ελληνική αποτελεί για τον Οθωμανό γλωσσική του ιδιοκτησία (είναι κύριος και κάτοχος, αρκεί να την καλλιεργήσει)

- είναι γλώσσα επιβίωσης/ κανείς νόμος δεν απαγορεύει στον Οθωμανό της Κρήτης την εκμάθηση της ελληνικής ώστε να απολαμβάνει και εκείνος των υπηρεσιών της
- ξένη και δύσκολη η τουρκική γλώσσα
- η πρόσκτηση της τουρκικής μπορεί να γίνει μετά την εκμάθηση της φυσικής γλώσσας, δηλ. της ελληνικής
- η μη καλλιέργεια της ελληνικής δεν θα τον αφήσει να προοδεύσει, να εργαστεί και να αναπτυχθεί διανοητικά

- διαχωρίζεται η γλώσσα από τη θρησκεία και αποσυνδέεται η ιερότητα των κειμένων της θρησκείας από την γλώσσα στην οποία είναι γραμμένα (αναφορά στο παράδειγμα των Αλβανών που άλλοι ασπάστηκαν τον χριστιανισμό και άλλοι τον μωαμεθανισμό αλλά και οι δύο θεωρούν γλώσσα τους την αλβανική)
- ο θεμελιωτής της μωαμεθανικής θρησκείας δεν μιλούσε την τουρκική αλλά την αραβική στην οποία είναι γραμμένο το Κοράνι

- η ελληνική που είναι η γλώσσα του Τουρκοκρητικού είναι πρόσφορη γλώσσα για την απόκτηση πάσης γνώσεως ενώ η τουρκική που είναι ξένη γι' αυτόν βρίσκεται «εν τη πρώτη μορφώσει αυτής» (ακαλλιέργητη γλώσσα η τουρκική)
- ο φανατισμός στη γλώσσα ωφελεί μερικούς επιτήδειους, οι οποίοι δια ίδιον όφελος θέλουν να κρατούν τον λαό στην άγνοια και την αμάθεια φανατίζοντάς τον και απομυζώντας τον («κάτω λοιπόν ο φανατισμός! Κάτω η ιδιοτελής δημοκοπία»)

Από τα Πρακτικά της Βουλής (15 Ιουλίου 1901)

«-**Μπεχτσέτ βέης**. Εγώ έχω μίαν πρότασιν, τα Ελληνικά μαθήματα να μη διδάσκονται εις τα δημοτικά σχολεία των Μουσουλμάνων παρά μετά τα δύο έτη της φοιτήσεως των μαθητών, και ήνε αυτά τα δύο έτη αποκλειστικώς τα Τουρκικά. (Θόρυβος). – **Χ.**

Πλουμιδάκης. Αντισυνταγματικόν είναι αυτό. -**Πολλοί**. Βεβαίως, βεβαίως... - **Χ. Πλουμιδάκης**. Είναι εναντίον του Συντάγματος. Καθιερούται η Ελληνική ως επίσημος γλώσσα. Την Ελληνικήν θα την μανθάνετε. - **Μπεχτσέτ βέης**.

Την Ελληνικήν θα την μανθάνωμεν, αλλά πρέπει να σπουδάζωμεν πρώτον την γλώσσαν μας.

-Πρόεδρος. Το Σύνταγμα έχει οκτώ χρόνια, εντός των οποίων οφείλουσιν οι Οθωμανοί να μάθωσι την Ελληνικήν γλώσσαν. - **Μπεχτσέτ βέης.** Δεν ορίζει ότι να μην μάθωσι και την Τουρκικήν. Ίσια, ίσια το Σύνταγμα μάλιστα δίδει ελευθερίαν εις αυτό... - **Μπεχτσέτ βέης.** Είναι αντισυνταγματικόν πράγμα...- **Πρόεδρος.** Κύριε Μπεχτσέτ, διατί είναι αντισυνταγματικόν;

- **Μπεχτσέτ βέης.** Είναι αντισυνταγματικόν είναι καταπάτησις διότι το Σύνταγμα μας δίδει την ελευθερίαν να έχωμεν την γλώσσαν μας. - **Πρόεδρος.** Δεν σας εμποδίζομεν... -**Χ.**

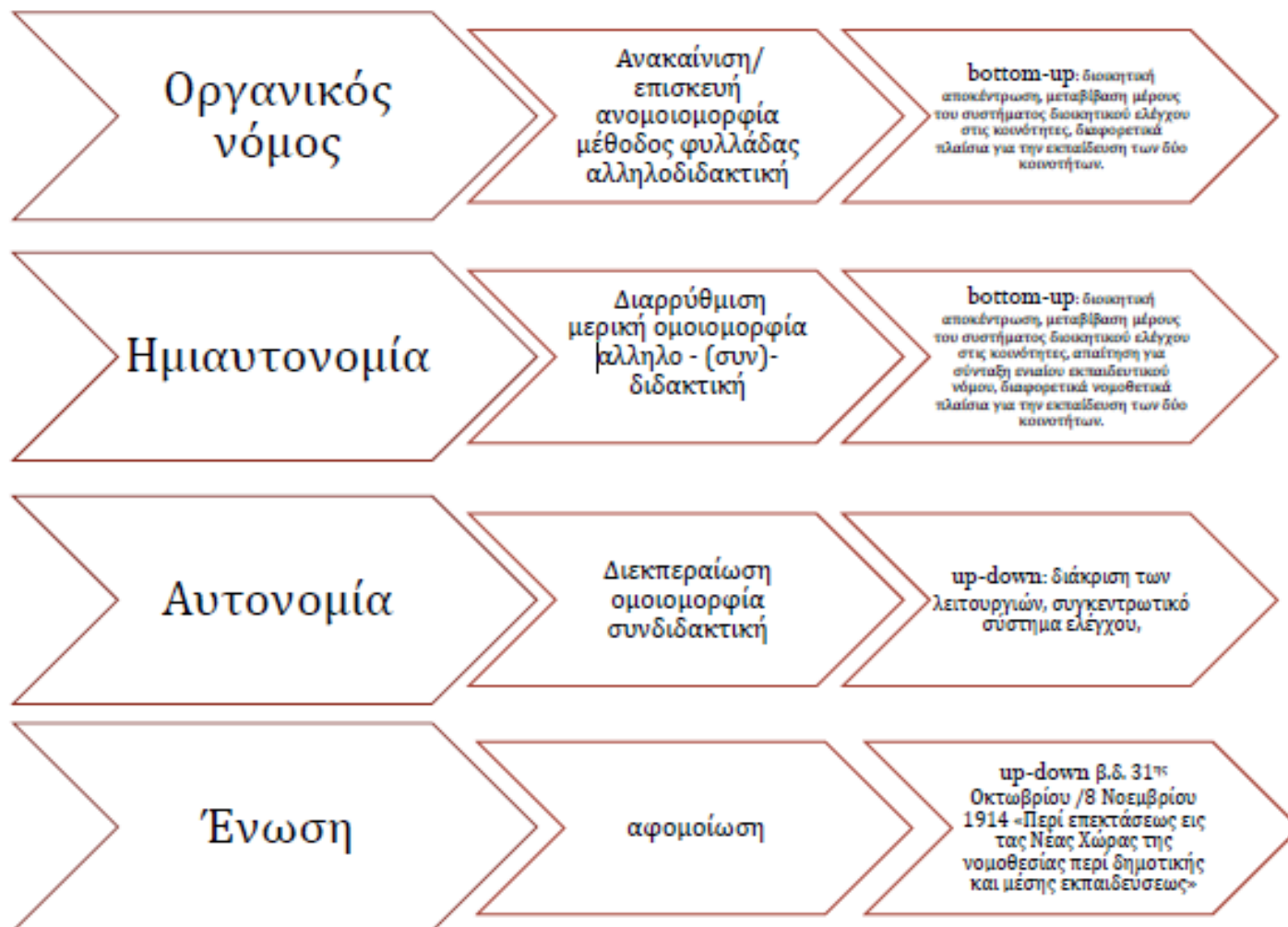
Πωλογεώργης. Εδώ απολαμβάνετε πλήρη ελευθερίαν. Εκείνο όμως το οποίο θέλετε να καθιερώσητε, ότι η γλώσσα, η οποία είναι μητρική, είνε γλώσσα, την οποίαν τα παιδιά σας λέγουν αφ' ότου δύνανται να αρθρώσουν μίαν λέξιν, δεν είναι πρέπον. Και οι Άραβες, οι οποίοι εκάθησαν εδωπέρα, σήμερον η πρώτη γλώσσα που λέγουν τα παιδιά των, είνε τα Ελληνικά. Λοιπόν αυτή η γλώσσα πρέπει να αυτοδιδάσκητοι (sic) από το πρώτον έτος, και ουχί όπως λέγετε σεις.

- **Πρόεδρος.** Οι παραδεχόμενοι την πρότασιν να εγερθώσιν. (Ουδείς εγείρεται).

Απερρίφθη...

-**Πρόεδρος.** Απερρίφθη η πρότασις, και μάλιστα να σημειωθή εις τα πρακτικά ότι ούτε εκ των λοιπών Μουσουλμάνων εσηκώθη κανείς.»

Χαρακτηριστικά

Ανακαίνιση/ επισκευή
Ιδιαίτεροι Κανονισμοί
Αποκέντρωση / συγκέντρωση
(κατά τόπους Εφορείες)
Διδασκαλία της ελληνικής

Διαρρύθμιση (1881) ένας Νόμος ενιαίος

Δυσλειτουργία ομοιομόρφου
διδασκτικού συστήματος
Μερική υποχρεωτική φοίτηση
Από το συγκεντρωτισμό (τη μια
Εφορεία) στην αποκέντρωση (στις
τρεις)

διεκπεραίωση

(1899) η εκπ/ση οργανώνεται σε επίπεδο
επικράτειας. Πράξη θεμελίωσης καταστατικός
χάρτης της εκπαίδευσης (Χ. Άρεντ). Μετάβαση:
από τον επίσκοπο στον επιθεωρητή. Μεταβολή
του 'προνομιακού καθεστώτος' της εκκλησίας/
αποδέσμευσή της από τη θρησκευτική εξουσία.
Ελληνικό 1^ο Ανώτερο Δημοτικό

Τα σχολεία στην Κρήτη, κατά
τη δεκαετία, αυτή ακολουθούν
«εισαγόμενα» προγράμματα,
είτε το πρόγραμμα των
σχολείων «εν οίς εσπούδασαν»
οι ίδιοι οι δάσκαλοι, είτε το
πρόγραμμα «εκ των της
ελευθέρως Ελλάδος» σχολείων

Ακολουθείται το ίδιο σύστημα στα
Ελληνικά σχολεία και τα Γυμνάσια όπως
στην Ελλάδα. Σταθμός η ίδρυση του
Κρητικού Γυμνασίου.
Το νηπιακό τμήμα του Δημοτικού δεν
υπηρετούσε γλωσσικούς σκοπούς όπως
στις άλλες περιοχές της υπόδουλης
Ελλάδας, αλλά συνιστούσε
προπαρασκευαστική τάξη

Ο Ελευθ. Βενιζέλος, ως σύμβουλος
ενθαρρύνει τα μέλη της Επιτροπής Παιδείας
«να προβούν εις εκπαιδευτικάς
μεταρρυθμίσεις οίας νομίζουν ορθάς, έστω
και απομακρυνόμενας του εν Ελλάδι
εκπαιδευτικού καθεστώτος», καθόσον η
κυβέρνηση, όπως έλεγε, θα υποστήριζε και
θα εφάρμοζε τις προτάσεις της Επιτροπής
(Γερμανία - Γαλλία)

αποικιοκρατική πολιτική των Μεγάλων δυνάμεων, Ανατολικό ζήτημα

Οθωμανική κυριαρχία

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ = αγώνες ανεξαρτησίας
Δεν άλλαξαν οι κοινωνικές δομές

επαναστατικές τάσεις σε διάφορες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας

1868
Οργανικός Νόμος

1878
Σύμβαση Χαλέπας

1898
Αυτονομία

Μ Ε Τ Α Β Α Σ Η
σε επαναστατικό πεδίο

Η χριστιανική εκπαίδευση στην Κρήτη (γλωσσολογία)

οικονομία - φόροι

Ανακαίνιση/επισκευή

Διαρρύθμιση

διεκπεραίωση

πρόροι για την παιδεία και διεκδίκησή τους

Ευκαιρία-απειλή:
(1861) Λίβανος
Μαυροβούνιο
(1864) Γραπτή διαμαρτυρία των χριστιανών για τη βαριά φορολογία

Ευκαιρία-απειλή:
Γαλλοπρωσικός πόλεμος
Βοσνία-Βιζεγοβίνη (1875)
Ρωσοτουρκικός (1877-8)
[Αγγλία] απειλή συνέχισης επανάστασης

Ευκαιρία-απειλή:
Σφαγές Αρμενίων (1894-96)
Ελληνοτουρκικός πόλεμος (1897)
Επανάσταση (1896-98)
Επέμβαση Μεγάλων Δυνάμεων

Αφομοίωση προς το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας

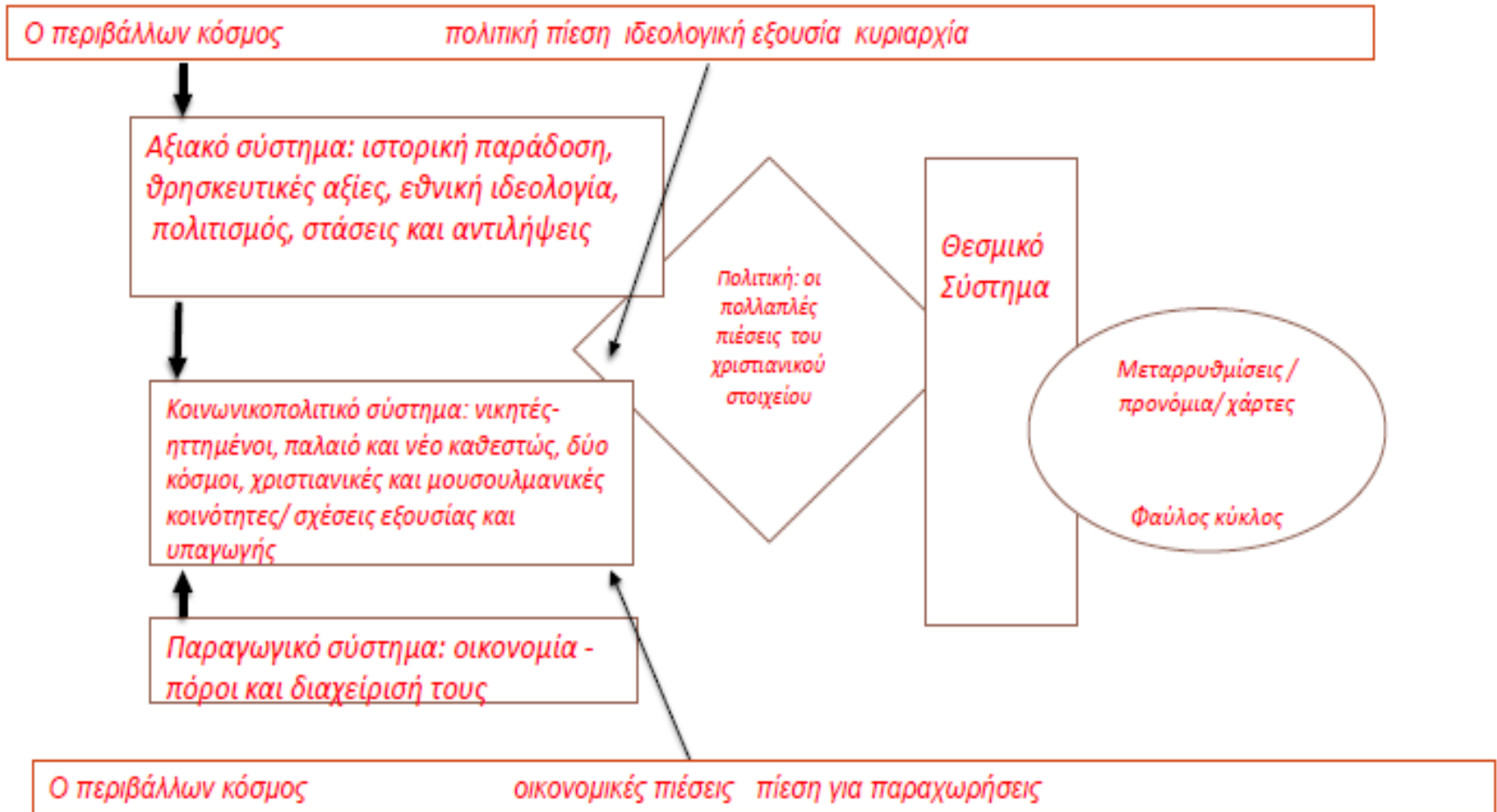
οθωμανικές μεταρρυθμίσεις, κινήματα φιλελευθερισμού, αρχή εθνικότητας

ΕΝΩΣΗ = «αντιμεταρρύθμιση» με ταξικούς όρους

Ελληνική κυριαρχία

πανσλαβισμός, κινήσεις πανισλαμισμού κλπ.

Παράγοντες μετάβασης

1868-1878 = η εκπαίδευση πλησιάζει την εκπαίδευση στην ελεύθερη Ελλάδα

1898/99 = η εκπαίδευση απομακρύνεται από την εκπαίδευση στην ελεύθερη Ελλάδα (Γερμανία –Γαλλία)

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: όσο πλησιάζουμε κάθε φορά προς την επανάσταση και αναζωπυρώνεται η ελπίδα για Ένωση τόσο οι ρυθμοί της εκπαίδευσης πλησιάζουν προς εκείνους του ελεύθερου ελληνικού κράτους, όσο απομακρυνόμαστε τόσο χαλαρώνουν και ακολουθούν ευρωπαϊκές ατραπούς.

- «Εξ ενδιασμού μήπως η υφ' ημών ...εργασία μείνη ατελέσφορος, διότι ίσως η ανωμαλία των περιστάσεων, η εκκρεμότης των πολιτικών πραγμάτων της Νήσου... δεν θα επιτρέψωσιν εις την ημετέραν Κυβέρνησιν να εφαρμόση τας τυχόν υποδειχθησομένας υφ' ημών μεταρρυθμίσεις ...καλόν θα ήτο... εις τούτο αρκουμένη επί του παρόντος να μην προβή εις ουδεμίαν εκπαιδευτικήν καινοτομίαν... ούτω και αφομοίωσις ημών ...θα εγένετο πληρεστέρα και θα προσηγγίζομεν επί μάλλον εις το ποθητόν τέρμα, και η εργασία ημών ενθάδε θα ηπλοποιείτο σπουδαίως... Εν παραμοναίς πολιτικής του τόπου αποκαταστάσεως, θα είναι ματαιοπονία να εισάγωμεν ημείς εκπαιδευτικόν σύστημα διάφορον του Κράτους εκείνου, προς ο τείνομεν και ελπίζομεν τάχιστα να συνδεθώμεν... 'Και τοιτο εν Ελλάδι ισχύον Εκπαιδευτικόν σύστημα παρουσιάζει ελλείψεις, και θα ήτο δυνατόν να εισαχθή παρ' ημίν καταλληλότερον ίσως προς τας ανάγκας του τόπου , εν τούτοις η Επιτροπεία λαμβάνουσα προ οφθαλμών λόγους εσωτερικής και εξωτερικής φύσεως παραδέχεται όπως διαρρυθμισθώσι και παρ' ημίντα της εκπαιδεύσεως ως έχουσιν εν Ελλάδι'»(Πρακτικά της Εκπαιδευτικής Επιτροπείας του 1909).

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

